

Om de gamle Degne.

Ved S. C. Sortfeldt.

7. TØDSØ OG EERSLEV.

Kirkebogen gaar kun tilbage til 1767, hvorfor der ikke kan faas synderlige Oplysninger om Degnene ad denne Vej.

Degneboligens Jord ligger 1690 nordenfor Tødsø Kirkegaard, Hartkorn 1 Skp. 1 Alb. Til at bygge for havde man af Dragstrup Kirkes Midler faaet 24 Sldr.

1744 laa Degneboligen ogsaa ved Kirken. 9 Fag Raalling, hvoraf 2 er Lade. I Laden er indbygget et lidet Hus til en Ko og nogle Faar.

Til Boligen er bygget 3 Fag til Skolestue og Køkken, Østen for en Kaalhave.

1555 er der et Degneboel i Tødsø, skylder 1 Td. Byg til Degnen, som desuden af hver Mand i Tødsø faar 2 Skpr. Byg og 3 Skpr. Byg af hver Mand i Eerslev. 1571 faar Løbdegne 1 Td. Byg af et Degneboel i Tødsø, og han kan saa lidt over 1 Td. Byg. Tiende af Sognet var 8 Tdr. Byg og 1 Lam. 1744 er Tienden 16 Tdr. Byg, Offer 9 Rdl., Accidencer 2 Rdl., nogle giver 2 Tdr. Rug for Ost og; Kage, andre (9) giver Ost og Kage. Osten er paa 3-4 a 5 Pd., og Brødene dobbelt saa tunge. 8 Ol Æg, 5 Sldr. for Skolehold. Pension til Formanden Peder Therkildsen 8 Rdl. Til Aalborg Skole 2 Rdl. 3 Mark.

Desuden har Degnen 12 Skpr. Bygsæd, 4 Skp. Brødjord, og i tre Vange findes en Ager i hver Vang, hvori kan saas 3-4 a 5 Skp. Havre.

1768 ansætter Degnen Bloch Embedet til 53 Rdl. 5 Mk. 10 Skil. Det var da et af de bedste Degneembeder paa Mors.

Om Degnene i Tødsø har jeg kun Fundet meget sparsomme Oplysninger.

1. *Thomas Pedersen* var Degn 1690.

2. *Petrus Torchilli Lerche*. Degn 1726-30. Latinsk Degn. Hans borgerlige Navn var *Peder Therkildsen*.

Allerede 1730 synes han at have afstaaet Degneembedet, og 1744 faar han 8 Rdl. i Pension aarlig.

3. *Ægedius Johansen Hoff*. Degn 1730-67. 1739 skriver Biskoppen, at "Degnen, Studiosus Ægedius Hoff kan formedelst hidindtil anvendt Flid med de unge til Skoleholdet at forestaa vel rekommanderes som bekvem og villig".

1759 har Degnen en Tid lang været skikkelig i hans Degneembede og Levnet. Man maa saa formode, at der har været noget i Vejen med Degnens Levnet, og i Biskoppens Visitatsbog fra 1765 faar vi at vide, at "Degnen Ægedius Hoff havde været forfalden til Brændevin, men han lovede godt, og man haaber hans Forbedring. Han Forretter Degne- og Skoleembedet nogenledes. I Menighederne er nogle smukke Sjæle,

som vandre med Gud. Der findes og dem, som er onde nok, især Nikolaj Glarmester og Laurits Nørgaard, som er modige til Slagsmaal. Deres Husbond paa Dueholm holder dem noget i Ave, som de trænge til; thi de sløge Poul Hyldig i hans eget Hus den Dag, han havde været til Herrens Bord". Degnen Hoff var gift med *Maren Jensdatter*, og ved Skiftet efter Degnen, der døde 4. August 1767, nævnes en Søn *Hans Hoff*, 20 Aar gl., og en Datter *Karen Ægediusdatter Hoff*, 30 Aar gl. Boet var meget fattigt.

4. *Søren Bloch*. Degn 1767-70, senere Præst. Fra Gudum, Søn af en Bonde, født 1733, Student fra Aalborg 1756, theologisk Kandidat 1764, non, Degn i Tødsø 1767, personel Kapellen i Tødsø 1768, Præst i Aasted-Skjærum 1770, Provst 1780, gift i Aalborg 1780 med *J. K. Smith*, 1 Datter. Død ²²/₁₂ 1800.

5. *Jens Feilberg*. Degn 1770-72, senere Præst. Født i Viborg ²⁰/₉ 1732, Søn af Farver Frederik Feilberg og Abelone Samsøe. Student Viborg 1753, theol. Cand. 1755, haud, Degn i Tødsø 1770, Degn i Skagen 1772, senere Kapellan. Præst Forskellige Steder, død 1808. 2 Gange gift, 3 Sønner, 7 Døtre.

6. *Carl Printz*. Degn 1772-1803.

I en Indberetning fra Aar 1800 staar der om Carl Printz, at han er baade Degn og Skoleholder i Tødsø. Han har været en god og duelig Skoleholder, men er nødsaget til at holde en Karl til at bestyre Skolen for formedelst sine svage Øjne. Han var ikke Seminarist.

Printz var gift. I Kirkebogen staar, at Madam Printz blev begravet ²⁶/₂ 1804. Degnen døde 1816, begravet 10. Marts. Hans Alder opgives ved Begravelsen til 66 Aar, men iflg. Indberetningen 1800 var han dengang 53 Aar, saa hvis denne Aldersangivelse er rigtig, var han 69 Aar, da han døde.

7. *Anders Andersen Nørgaard*. Degn 1803-36. Det var ham, der 1800 hjalp Degnen Printz med at holde Skole, og han betegnes som en meget god og duelig Skoleholder, der regner, læser og skriver vel.

Hans Hustrus Navn var *Sidsel Nielsdatter*.

1806 Fødtes en Søn *Niels*, som døde, 1814 atter en Søn *Niels*, som døde (?), 1814 døde en Søn *Michel*, 1818 født *Jens Christian*, 1821 død en Søn *Peder Chr. Andersen*, og 1822 døde en Søn *Niels Petter*.

1832 var Nørgaard Husejer i Tødsø, hvor han døde ³⁰/₅ 1863, 85 Aar gl. Hustruen døde ¹⁴/₄ 1847 af Brystsyge, 69 Aar gl.

Christen Christensen, Degn i Jølby paa Mors, viet ⁷/₄ 1689 til *Karen Jensdatter* hos Magister Reenberg. Vielsen fandt Sted i Aalborg Budolfi Kirke.

B. Sønder Herred.

1. LØDDERUP-ELSØ.

Kirkebogen er fra 1646, men i den findes ikke mange Oplysninger om de gamle Degne. 1555 er der intet Degneboel, men de ældste i Sognet siger, at den nuværende Præstegaard har været Degneboel. Degnebolig mangler 1690. Degnen lejer Husværelse hos Bønderne. Nogle Aar senere boede Degnen i Lødderup i et Sted kaldet Trælborg, som var hans eget. Endnu i 1744 er der ingen Degnebolig, men Fruen paa Højris (Fru Klingenberg) har 1740 bygget 10 fag ved Lødderup Kirke med en Skole og en liden Stue, dertil en liden Kaalhave, ellers ingen Jord. I den første Tid efter Reformationen var Degnens Indtægt 2 Skp. Byg af hver Mand i Sognene. 1571 faar Degnen (Løbedegnen) 6 Tdr. Byg og 3 Lam. 1690 er Degnens Indkomst 2 Ol Æg, men ingen Kage, 3-4 Oste a 2 Skil., 1½ Mk., 2 Lam 2 Mk., Offer uvist. Degnekorn af begge Sogne omtr. 6 Tdr. Korn. Pension til Nykøbing Skole 3 Tdr. Byg.

1744 er Indtægten 16 Tdr. Rug og Byg, Offer 12 Sldr., Accidenser 1 Daler, Lysepenge af Lødderup Kirke 5 Sldr. for fattige Børn at læse for. Smaa Renter 3 Sldr. I alt 21 Sldr. 2 Mk.

1. *Thue Christensen*. Degn 1690-1740.

Om denne Degn har vi en Indberetning fra 1739, Aaret før han døde. Præsten skriver da om ham: ”Degnen Thue Christensen er en gammel Mand og vel grundet i sin Kristendom og opfører sig ret kristelig, saa han kan undervise Ungdommen til Opbyggelse, har og hos sig til Substitut sin Søn, som udi Børnenes Undervisning kan assistere ham.”

Thue Degn var gift med *Kirsten Christensdatter*, og de havde 1705 en Datter *Kirsten*, 1707 en Søn *Christen*, sandsynligvis død, 1712 atter en Søn *Christen* og 1714 en Søn *Poul*.

Degnen døde ⁴/₅ 1740, 71 Aar gl.

2. *Erik Mikkelsen Heegen*. Degn 1740-61. Denne Degn var gift med *Ane Kirstine Pedersdatter* og stammede muligvis fra Nykøbing. Han havde i Aaret 1746 en mærkelig Sag med Præsten Jens Halse i Nykøbing. Degnen m. fl. beskyldte Præsten for at have gjort en Vise om en Farverkone Anne Jensdatter, og denne Vise havde Præsten omtalt ved flere Lejligheder.

En Søndag, da Præsten stod i Elsø Vaabenhus, sagde han til Folk: ”Vil I høre en Vise?” og saa læste eller sang han Visen. Præstens Karl forklarede, at Præsten skulde have sagt: ”Hej se! hvilken Vise der er gjort om Farverkonen. Vil I se den?” Degnekonen i Lødderup gik ogsaa med Visen i Lommen og fremviste den for Folk. Et Vidne i Sagen (Jens Thrane) forklarer ved et skriftligt Indlæg saaledes følgende for Provsteretten:

”Som velærværdige Hr. Jens Halse mig her for Retten til i Dag har ladet indstævne, dels for at give Oplysning, hvad Tid jeg den foreskrevne Vise først haver hørt og set, og dels for at give Oplysning om, hvad jeg af Degnen Hr. Erik Heegen og Hustru Ane Kirstine Pedersdatter haver hørt om denne Vise og velærværdige Hr. Jens Halse anrørende. Men som jeg formedelst sengeliggende Svaghed paa 4de Uge, hvilket er Gud og mange Mennesker

bekendt, ikke i nogen Person for Retten kan comparere, saa er min sandfærdige Vidne i al Sandhed saaledes: Anno 1745, sidst i Højbjergningstiden, hørte jeg den forestævnte Vise synge og læse, baade paa Marken og her i Byen saavel af gamle som Børn.

Ved Middagstider f. A. kom jeg ind til velærværdige Hr. Jens Halse; han beklagede sig og gjorde Forespørgsler, om nogen kunde oplyse hannem, hvem det Menneske kunde være, som da nylig havde kastet et Digt eller Vise i hans Forstue, som af hans yngste Datter der var bleven funden. Og da jeg hørte noget af den Vise fortælle, kunde jeg høre, at det var de samme Ord, som jeg i Højbjergningstiden havde hørt synge paa Marken og her i Byen. Ydermere kan jeg med Sandhed bevidne, at sidst afvigte Paaskelørdag var jeg hos Hr. Heegen udi i hans Hus i Lødderup og gjorde et lidet Kjøbmandsskab med hannem og hans Hustru, og som Hr. Heegen tilligemed hans Hustru sad og drak en Skaal Thevand, begyndte begge at sige, at det var en stor Fortræd, som de var kommen udi med den Vise, som Hr. Jens Halse havde paabyrdet dem med. Saa sagde jeg til Heegen og Hustru: Hvem mener I, der har været Autor til denne Vise? hvortil Hr. Heegen svarede: Synes I ikke, at den er Hr. Jens lig nok? hvortil jeg svarede: Det tror jeg aldrig! Saa sagde Heegen: Tror I det ikke; da ved jeg det! Og med det samme sagde Erik Heegen, at Hr. Jens Halse sad en Aften til et Bryllup i Nykøbing saa fuld som en Allik og sang denne Vise, og Hr. Heegens Hustru konfirmerede hendes Mands Udsigende og sagde, det var sandt. Nogle Dage efter sidst afvigte Mikkelsdag talte jeg med Hr. Erik Heegen paa Gaden, hvor han da sagde til mig: Nu hører jeg, at Hr. Jens vil paa Hjulet igen. Han agter at gøre mit og min Hustrus Vidnesbyrd til intet, men det skal han blive for stakket til. Det er Takken, vi skal have for, at vi vandt saa moderat mod hannem, men skøtter Hr. Jens sig ikke selv, og jeg og min Kone skal vidne over ham igen, skal der blive spillet med hannem baade om hans Kjole og Krave.”

Mere om denne mærkelige Sag har jeg ikke faaet optegnet. Hvad Slutningen blev paa Sagen, vides derfor ikke¹).

En Søn af Præsten, Hr. Jens Halse, blev Præst i Visby, og paa en Højhelligdag slog han Degnen fordærvet i Visby Kirke, lige som Gudstjenesten skulde begynde (se Th. A. Aarb. 1918 pag. 46 f).

1759 skriver Biskoppen ”han har forbedret sig i sit Levnet, og at der nu er intet at klage over ham for hans hans Degneembede og Skolehold i Lødderup.”

Hvad ondt Degnen har bedrevet, vides ikke. Maaske er det Præsten Jens Halses gode Villie, som Biskoppen giver Udtryk i foranstaaende Udtalelse om Degnen.

Degnen Heegen døde den 7de Marts 1761, 61 Aar gl.

3. *Hans Henrik Fugl*. Degn 1761 ca. 1767.

Efter Visitatsen 1765 skriver Biskoppen, at ”Hans Henrik Fugl er en rar Degn til Annexerne Lødderup og Elsø, en rosværdig Skolemester i Lødderup og en kristelig Mand”.

Han var gift 1762 i Nykøbing med *Lucie Magdalene Gade*, og i Lødderup havde de 1763 en Søn *Peder*, 1764 en Datter *Anne Elisabeth* og 1766 en Søn *Ulrik Nikolaj Gade*. Ved denne Tid (1766) maa Degnen være bortrejst fra Lødderup, da han ikke nævnes senere. 1769 er han Degn i *Astrup* (Viborg Stift), da hans Hustru der dette Aar fødte en Søn *Iver Hansen Fugl*, som senere blev Præst i Kjøbenhavn.

¹ I Byen Nykøbings Historie; pag. 157-58, er Visen omtalt, og nogle af de mest anstændige Vers kan læses der. Visen, der handler om, hvorledes Farverkonen bedrog sin Mand og gjorde ham til Hnarej, skal synges paa Melodien: Med Sorgen og Klagen hold Maade.

4. Morten Nybye. Degn 1767-72.

Var Degn i Flade (Mors) 1739 til 1767, kom saa til Lødderup og var Degn der til 1772, da han afstod Degneembedet til den følgende Degn, som fik Forpligtelse til at forsyne Morten Nybye og Hustru med nødtørftigt Underhold og efter deres Død en skikkelig Begravelse. Hvis Nybye skulde ønske at bo for sig selv, skal han have 3 Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg og 10 Sldr. aarlig fra Degneembedet i Lødderup. Morten Nybye døde $21/9$ 1790, 81 Aar. gl., og hans Hustru *Anne Olesdatter* døde $19/5$ 1800. I Kirkebogen staar, at hun var 84 Aar gl., da hun døde, men 1709 havde Ole Villadsen i Tøving en Datter *Anne* til Daaben, og hvis det er denne Datter, der blev gift med Morten Nybye, maatte hun ved sin Død have været 91 Aar gl.

Ved Forældrenes Død nævnes de efterlevende Børn. *Ole* var Degn i Frøslev, *Ingeborg* gift med en Mand, som hed Poul Damgaard, *Johanne* var gift med en Niels Graversen, og en Datter *Dorthe* var vistnok ugift. Hun døde $29/9$ 1808, $59^{7/12}$ Aar gl. Endvidere var Degnen Mikkel Henriksens Kone i Lødderup sikkert en Datter af Nybye; hun hed *Karen Mortensdatter Nybye*. Af de Børn, som nævnes under Flade Sogns Degnehistorie, synes kun Datteren Johanne at have overlevet Forældrene.

5. Mikkel Henriksen. Degn 1772-1800. Født i Sjørrind i Thy 1737, Søn af Henrik Persen og Maren Sørensdaughter. Havde været Tjener hos Biskoppen i Aalborg. Da han blev Degn i Lødderup, giftede han sig med den afgaaede Degns Datter *Karen Mortensdatter Nybye*, der var født 1743. Om Degnen Mikkel Henriksen hedder det 1800 at han er 64 Aar gl., er hverken Student eller Seminarist, men er dog en brugbar Skoleholder for Landsbybørn.

Degnen døde den 25. August 1800, 63 Aar. 4 Børn nævnes ved Faderens Død, nemlig *Morten Mikkelsen Nybye*, der blev Degn efter Faderen, *Henrik*, *Maren* og *Ane Marie* var umyndige. Henrik blev vistnok Degn i Redsted 1808 og 1816 i Tøving. Hustruen, *Karen Nybye*, døde $22/5$ 1816.

6. Morten Mikkelsen Nybye. Degn 1801-39.

Søn af Mikkel Henriksen, født $9/9$ 1775 i Lødderup, lærte Drejlsvæveriet, efter Faderens Død Degn i Lødderup. $20/6$ 1811 giftede han sig med *Sidsel Mikkelsdatter Hunderup* af Elsø, død $6/3$ 1873. $18/6$ 1812 født en Søn *Michael Henriksen*, der blev Lærer i Lødderup, $20/11$ 1815 en Søn *Michel Christian*, $28/8$ 1825 en Datter *Ingeborg* og $14/8$ 1829 en Søn *Søren Christian*. Anton Kjølbbye nævner en Datter *Karen* og en anden Datter *Mette*, som Morten Nybyes næst yngste Datter. Flere Børn døde som smaa.

Han var en afholdt Lærer og en praktisk Mand. Som Tiendetager for Herremanden red han rundt fra Gaard til Gaard og udtog Tienden i Kærven. Som gammel Mand benyttedes han som Bedemand. 1839 overlod han Embedet til sin Søn og døde i Fredsø $7/11$ 1862, 87 Aar gl.

2. FRØSLEV-MOLLERUP.

Frøslev Sogns ældste Kirkebog gaar kun tilbage til 1736, hvorfor der ikke ad denne Vej kan faas Oplysninger om de første Degne.

Degneboligen har ligget i *Frøslev* ved Kirken, 5 Fag Hus. En Kaalhave og intet videre. Indtægten af Degneembedet i Frøslev 1555 var 2 Skp. Byg af hver Mand i begge Sogne. 1571 var her Løbedegn fra Nykjøbing Skole; hans Løn 6 Tdr. Byg aarlig. 1744 angives Indtægten af Degneembedet til 3 Tdr. Rug, 9 Tdr. Byg, Offer 8 Rdl. 1768 var Indtægten 20 Rdl. minus 1 Rdl. 4 Mk.

1. Jens Christensen. Degn 1668-1708.

Om denne første Degn i Frøslev og hans Embede har vi en Indberetning fra 1690, i hvilken han skriver:

Jeg fattige Mand har endnu intet nydt efter kgl. Maj.s Lov og Forordninger, og at søge det med Proces hos Bonden har jeg ikke Middel til, hvorfor jeg maa lade mig nøje med saa lidet, som enhver vil give mig, hvorover jeg ikke kan svare Skolen. Her er ingen Kirkeboliger, som jeg kan nyde at bo udi, men bor udi et lidet Gadehus, som velbaarne salig Tage Høg og hans Formænd har ladet mig nyde fri for Arbejde; men nu siden Hr. Enevold Nielsen (Berregaard)² har faaet Frøslevgaard, maa jeg ugentlig gøre Arbejde deraf, hvilket falder mig altfor tungt; jeg har ikke Raad til at leje en for mig, men maa selv med Møje gøre deres Hoveri paa min Alderdom, hvorfor jeg anmoder Kongen, at jeg maa nyde et lidet ganske øde Boel, som er gaaet i Kongens Værge for resterende Skatter, liggende udi Frøslev, kaldet "Dalen" og staar for 2 Tdr., paa det jeg fattige Mand med mine mange smaa Børn ikke skulde vorde husvild, eftersom jeg udi 22 Aar har med største Flid betjent Menighederne med Sang og Ungdommens Undervisning upaaanket³.

Hvorvidt den af det Berregaardske Hoveri plagede Degn fik "Dalen", er ikke blevet oplyst.

2. Jens Schyth. Degn 1708-16.

3. Chr. Willadsen. Degn 1716-18.

4. Jens Jepsen. Degn 1718-41.

Om denne Degn har vi en Beretning fra 1739, hvor det hedder: Angaaende Degnen Jens Jepsen, (han er) en gammel Mand, som opfører sig kristelig og er saa grundet i sin Kristendom, at han kan undervise til Opbyggelse.

Hans Hustru *Anne Poulsdatter* døde 13. Juli 1740. Degnen døde 1741, den 23de Marts, og efterlod sig 34

² Anne Søes Mand. At Degnen skulde gøre Hoveri, er vel nok et ret betegnende Træk af den bekendte Bondeplager og Pengepuger E. Berregaard.

³ Efter D. H. Wulff: Aalborg Stifts Historie.

Rdl. 3 Mk. 4 Sk. til Deling mellem Børnene, to Døtre, hvoraf den ene hed *Marie Jensdatter* og var gift i Baldrup paa Sjælland med en Smed, som hed Caspar Jensen; den anden Datter *Mette Jensdatter* var gift med Niels Høg. Degnen's Bogsamling bestod af Rostochs Postil, 2 Bøger at læse i for Børn og en defekt Lægebog.

5. *Christen Tuesen*. Degn 1741-45.

Han var formentlig Søn af Degnen Thue Christensen i Lødderup og var i saa Fald født 1712. Kun fire Aar var han Degn i Frøslev og døde 1745, 34 Aar gl. Det var muligvis ham, som 1739 assisterede Faderen i Lødderup.

6. *Søren Jokumsen*. Degn 1747-48.

1747 blev han gift med *Maren Lauritsen* i Frøslev Præstegaard. De rejste Aaret efter til Aggersborg.

7. *Poul Andersen Kierulf*. Degn 1748-92.

Ifølge "Kjærulfske Studier" skal denne Degn være født omtr. 1726. Han blev gift 1ste Gang 1748 i Mollerup med *Anne Steffensdatter*, der døde 1782, 67 Aar gl.; med hende havde han to Døtre, *Sille Marie*, født ca. 1750, død ugift 1798, og *Edel*, født ca. 1760, levede 1782 ved Moderens Død, men nævnes ikke 1792, da Faderen døde. Hun maa derfor være død forinden.

Kierulf giftede sig anden Gang med *Maren Enevoldsdatter af Vejerslev*, og hun overlevede ham. Ved Visitatsen 1759 skriver Biskoppen, at "Poul Kierulf er en kristelig Degn og en ustraffelig Skoleholder". 1765 er der igen Visitats i Frøslev, og ved denne Lejlighed hedder det, at "Kierulf er en opbyggelig Degn og Skoleholder for begge Sogne".

Degnen døde 17de Juni 1792. Præsten Peder Veytorp fremlagde ved Skiftet specificeret Regning paa Begravelsesomkostningerne, der i alt beløb sig til 16 Rdl. 4 Mk. 2 Skil. Derunder nævnes, at 1 Ligkiste kostede 3 Rdl., Ligprædiken og Testamente 4 Rdl., for at synge og for den salig Mands Gravskrift paa Kisten betalt til Degnen 4 Mk., 1 Ost 2 Mk. 8 Skil., købt 26 Potter Brændevin a 15 Skil. er 4 Rdl. 6 Skil.

Man drak Brændevin og spiste Osteskiver til. (Ved en Præstekones Begravelse i Vendsyssel 1789 blev der indkøbt 36 Potter Brændevin.) For at se den salig Mand til gode m. v. i alt 11 Dage skulde Sidsel Skomager have 4 Skil. om Dagen, og Anne Larsdatter skulde ogsaa have 4 Skil. om Dagen i 8 Dage. For at ringe Kirkeklokkerne en Vinter skulde Ole Nielsen have 2 Mk., og for at holde Boet uskiftet lovede Enken at give Stifdatteren 10 Sldr. og en Seng.

8. *Ole Mortensen Nybye*⁴). Degn 1792-1828.

Søn af Degnen Morten Nybye af Flade. Hans Moder var Ole Willadsens Datter Anne.

Ole Nybye var først gift med *Birgitte Jensdatter*, der døde $\frac{8}{3}$ 1801, 39 Aar gl. Hun døde maaske af Børnekopper, da der ved samme Lejlighed døde en lille Datter af nævnte Sygdom. 5 Børn overlevede Moderen, nemlig *Morten*, der var i 18de Aar ved hendes Død, *Jens* i 15de Aar, *Mathias* i 5te Aar, og Døtrene *Maren* i 12te Aar og *Ane Katrine* i 10de Aar. Degnen giftede sig snart igen. Hans anden Hustru hed *Birgitte Marie Nielsdatter*. Med hende havde han 1804 en Datter *Birgitte*, 1807 en Søn *Jens*, 1809 en Søn *Niels*, der døde spæd, og 1812 en Datter *Dorothea Marie*.

Degnen Ole Nybye døde $\frac{31}{5}$ 1828, 72 Aar gl. I Aaret 1800 siges der om ham, at "han kan undervise til Fornødenhed i det, der (skal) læres i hans Skole".

3. TÆBRING-OUTRUP-RAKKEBY.

Den ældste Kirkebog for disse Sogne begynder 1770 og er stærkt forbrændt.

Degneboligen har ligget i *Outrup*. 1690 skriver Degnen:

"Til Degnebolig er lagt et lidet Værsted ved *Outrup Kirke*, tilforn Præsten tilhørende. Hertil ligger et lidet Stykke saare ondt Jord, hvorudi kan saas af alle Slags Korn, om det var alt opbrudt, 2 Tdr. Staar for 1 Skp. Hartkorn. Ingen fri Ildebrand uden et lidet Stykke ondt Hedejord, hvorpaa kan bjerges 1 Læs Lyng. Resten skal købes og lejes paa andre Steder. *Substituten*, som betjener Rakkeby Menighed, faar 1 Td. Byg, Offeret i Sognet, 1 Lspd. Brød, $\frac{1}{2}$ Ol Æg, $\frac{1}{2}$ Lspd. Ost, medens *Degnen* faar Indtægten af Tæbring og *Outrup Sogne*, hvilken foruden Korn og Offer er 3 Lspd. Ost, 6 Lspd. Brød og 4 Ol Æg. Kvægtiende er 2 Lam og 2-3 Mark.

1744 ligger Degneboligen ogsaa i *Outrup*, straks sønden Kirken, 11 Fag, hvoraf 9 i Øst-Vest, de 2 i Syd-Nord, 1 Lade 5 Fag, hvilke 16 Fag jeg selv (Fr. Schytte) har ladet bygge uden Hjælp eller Vederlag. 1 Skp. Hartkorn. Den øvrige Indtægt er 8 Tdr. Byg, 4 Tdr. Rug, Offer hver Gang 2 Rdl. 4 Mk., Smaarente 2 Rdl. Accidenser 1 Rdl.

1768 er Indtægten sat til 21 Rdl. aarlig.

1. *Laurits Sørensen*. Degn 1688-1719.

Har skrevet Beretningen om Degneembedet 1690.

2. *Jørgen Lauritsen* (Morsing). Degn 1719-40.

Maaske Søn af den foregaaende. Efternavnet *Lauritsen* kan tyde derpaa. I en Indberetning 1739 staar der, at "Degnen *Jørgen Lauritsen* er Studiosus og kan ret forstaa sit Embede og lever saa gudelig og vel, som han er bekvem til Skolehold". Kort Tid efter flytter han til *Vejerslev* (se der).

⁴ En Stamtavle: *Johanne Madsdatter*, f. 1599 død 1680 i Galtrup. - *Villads Degn*, f. 1623 død 1686 i Galtrup. - *Ole Villadsen*, Degn i Galtrup, død 1734. - *Anne Olesdatter*, g.m. Degnen Morten Nybye i Flade - *Ole Mortensen Nybye*, Degn i Frøslev, død 1828. Hans Sønner: 1. *Morten Olesen Nybye*, Ladefoged paa Frøslevgaard. 1a: *C. M. Nybye*, Ejer af Øland død 1911. - 2. *Mathias Olsen Nybye*, 1834 Lærer i Sejerlse, 1836 en Datter Karen Marie Nybye, g.m. Bodil Andersdatter. 1839 en Datter

Petrine Kristine død, 1841 Petrine Christine. 3. *Jens Olesen Nybye*, Sognefoged i Redsted. 3a: *Niels Mathias Jensen Nybye*, Kall.

3. *Peder Hind*. Degn (1740).

Om denne Degn har jeg fundet, at hans Hustru *Margrete Catrine Thym* døde 1740. I Skiftet meddeles, at der ved hendes Død var 4 Børn, nemlig *Kirsten* i 6te Aar, *Mathias* 5 Aar, *Karen* i 2det Aar, og *Laurs Munch* i sit 1ste Aar.

4. *Frederik Schytte*. Degn (1744) død 1750.

Han har skrevet Indberetningen om Degneembedet 1744, og af denne Indberetning faar vi at vide, at han uden Hjælp har bygget den ny Degnebolig i Outrup med tilhørende Lade. Hans Hustru hed *Margrete*. Schytte døde 1750, og hans Efterladenskaber blev vurderet til 152 Rdl. 5 Mk. 13 Skilling.

5. *Lyder Thomsen Kjørshou*. Degn 1750-51.

Theologisk Kandidat, født i Sæby 1708, senere Præst i Hammer og Horsens i Vendsyssel. Hos Wiberg betegnes han som en højst uvidende Person, der efter mere end en Gang at være bleven rejiceret (dumpet til Eksamen), omsider af Naade admitteredes til Attestats. I øvrigt ypperlige Gaver, stærk Stemme og et godt Bryst samt en ugemen Dristighed. Døde 1769.

6. *Anders Brasen Knudsen Spormann*. Degn 1751-93. Denne Degn var af en gammel Slægt, der stammede fra Skotland, og som maaske havde adeligt Blod i sine Aarer.

Tipoldefaderen var Borgmester *Hans Pedersen Spormann*, hvis Hustru hed *Margrete Davidsdatter*. Oldefaderen Magister *Peder Spormann*, Rektor ved Kjøbenhavns Akademi, født 1608 i Helsingør, blev gift 1638 med *Sibylle Walstorp*, en adelig Dame, med hvem han havde mange Børn. Peder Spormann nævnes som Universitets Rektor 1649 og 1655. Han døde 1661. En af hans Sønner maa have heddet *Bernt Spormaun* og var Borger i Odense. Degnens Fader hed *Knud Berntsen Spormann*, var Præst i Frøslev paa Mors og gift med Præsten Anders Brasens Datter i Galtrup. Dette Ægtepar havde mindst 4 Børn, nemlig 1) *Frands Testrup Knudsen Spormann*, Underofficer ved Fodfolket, død i Thise 2den Pinsedag 1742, kun 27 Aar gl.; han efterlod sig to Børn *Knud Frandsen Spormaun* og *Anne Katrine Frandsdatter Spormann*, hvoraf Sønnen blev Skoleholder paa Kongsberg i Norge, og Datteren var gift med Peder Madsen Smed, der boede paa Stedet "Heden" i Vittrup, Børglum Sogn, 2) Degnen *Anders Brasen Spormann*, samt Søstrene 3) *Marie* og 4) *Maren*, der begge døde før Degnen, og havde opholdt sig i en Aarrække i hans Hus. I Indberetningerne 1759 og 65 nævnes Anders Brasen Spormann som en god Degn og Skoleholder.

Da Degnen døde ugift $\frac{13}{3}$ 1793, hed det sig, at han havde været velhavende. Boet indbragte i alt 310 Rdl. 1 Mk. 7 Skil., men Biskoppen og Auktionsomkostningerne tog en stor Del af Pengene. Skiftet kostede 61 Rdl. 4 Skil. og Auktionen 46 Rdl., saa Boet blev godt plukket, inden der blev noget til Arvingerne. Brodersønnen Knud Spormann fik ca. 60

Rdl., og Broderdatteren Anne Katrine i Vittrup fik 30 Rdl.; Resten af Pengene gik i andre Folks Lommer. Det hed sig ogsaa, at Degnen havde arvet 400 Rdl. efter sin afdøde Broder, men disse Penge kunde man ikke faa Rede paa. Degnen Michel Henriksen i Lødderup mente, at hans Kone mulig kunde arve, hvis der ikke meldte sig nærmere Slægtninge, men hendes Slægtskab med den afdøde var langt ude.

Præsten i Tversted, Bjørn, der havde været Præst i Outrup, paastod, at Degnen skyldte ham mange Penge, men fik dog ikke noget, da han ikke kunde føre Bevis for sin Paastands Rigtighed.

7. *Christen Johansen Møller Aaboe*. Degn 1793-1832.

1793, samme Aar, som han blev Degn i Outrup, giftede han sig i Lødderup Kirke med *Kirsten Nielsdatter Møller*.

1800 var Aaboe 33 Aar gl. og betegnedes af Præsten som en skikkelig og ej uduelig Mand til Ungdomslærer.

De havde mange Børn. 1794 en Søn *Niels*, 1796 *Johan*, 1797 en Datter *Anne Ingeborg?*, 1799 *Anne Lisbeth*, 1801 *Johan*, 1803 *Maren Kirstine*, 1807 *Mette Marie* og 1810 *Peder*.

Degnen Aaboe døde i Outrup $\frac{7}{4}$ 1832, 64 Aar, og hans Hustru døde $\frac{27}{7}$ 1851, 83 Aar gl.

4. KARBY-HVIDBJERG-REDSTED.

Karby Sogns ældste Kirkebog begynder 1659. Af denne ældgamle Bog faar vi adskillige Oplysninger om de gamle Degnes Familieforhold.

1555 har Degnen den sædvanlige Indkomst; for Redsted Sogn og Rakkeby Sogn nævnes en særlig Degn, medens Karby og Hvidbjerg Sogne har haft en anden Degn i Fællesskab. 1571 Løbedegn.

1690 bor Degnen i Karby paa en Gaard, hvoraf Degnen svarer Skyld og Landgilde som en anden Bonde. Af Degneboligen faar Degnen i Regelen intet, kun 1 Td. Byg forgangen Aar. Tiende af alle tre Sogne: Byg $\frac{9}{2}$ Td., 13 Lspd. Paaskebrød, $\frac{9}{2}$ O1 Æg, $\frac{4}{2}$ Lspd. Ost, 5 Lam og Offer.

Til Nykjøbing Skole svares 5 Tdr. Byg, og Degnens Substitut faar ogsaa baade Korn og Penge.

1744 hedder det, at Kirkeejerne for nogle Aar siden har beskikket et Hus i Karby til Degnebolig. Det er i god Stand og 9 Fag stort. 1 Stue er 3 Fag, 1 mindre Stue 2 Fag, desuden 1 Kammer, Køkken, Bryggers og en Kaalhave. Skolestuen er bygget sammen med Degneboligen. Jordloddens Hartkorn 1 Td. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Af Jordloden svarer Degnen 2 Rdl. og betaler alle Skatter. Lade og Lo er 4 Bindinger, Fæhus 3 Bindinger.

Indkomsten er nu 26-27 Tdr. Byg, Offer 15 Rdl., andet 8-10 Rdl.

1768 er Indkomsten af Degneembedet ansat til 80 Rdl., og Skatter og andre Afgifter til ca. 13 Rdl. Der

bliver saa omtr. 67 Rdl. i Behold, hvorfor Degneembedet i Karby er det bedste Embede paa Mors. Korntienden var ansat til 34 Rdl., Offer til 24 Rdl., Accidenser 18 Rdl. og St. Hans- og Paaskerente 4 Rdl. Af Udgiftposterne nævnes Skatter 3 Rdl., Ekstra Skat 4 Rdl., Pension til Aalborg Skole 4 Rdl. 1 Mk. og Familieskat 2 Rdl. 4 Skil.

1. *Peder Michelsen*. Degn 1656-92.

Den 28. Sept. 1656 viedes han i Skjoldborg Kirke til *Magdalene Pallisdatter*, som formentlig var Datter af Dansk Skoleholder Palli Poulsen i Skjoldborg. 1660 havde de en Datter *Sophie* til Daaben, 1663 en Søn *Isac*, 1667 en Datter *Maren* og 1670 en Datter *Johanne*. Degnen døde ⁷/₁₂ 1692, 66 Aar gl.

2. *Anders Lauritsen*. Degn 1693-1728.

Om denne Degn ved vi kun, at han, der maaske har været Substitut hos den gamle Degn Peder Michelsen, 1692 blev trolovet i Karby med Birgitte Michelsdatter, der døde 1724, 81 Aar gl. Denne Birgitte har maaske været en Søster til Degnen Peder Michelsen; hun var ca. 59 Aar, da hun blev trolovet. Anders Lauritsen var kun 29 Aar ved Trolovelsen. Han døde ²⁷/₃ 1728, 65 Aar gl.

3. *Johannes Larssøn* nævnes som Degn 1728. Om ham savnes der i øvrigt Oplysninger. Hvor længe han har været Degn, vides heller ikke.

4. *Lydert Hansen Kjærgaard*. Degn til 1743⁵.

I en Indberetning 1739 skriver Præsten om ham: ”Degnen Lyddert Kiergaard, som er Studiosus, kan baade forsvarlig forrette Degneembedet og Skolehold, og paa hans Levnet har jeg intet ondt at sige”.

Han var gift med *Dorethe Nielsdatter*, som døde ¹⁰/₂ 1768 i sin Svigersøn Degnen Wensters Hus i Karby, hvor hun havde opholdt sig i mange Aar. Hvad hendes Datter, der var gift med Wenster, hed, har jeg ikke faaet oplyst.

Degnen Lydert Kjærgaard rejste bort fra Konen 1743, og hvor han saa opholdt sig, var man ikke klar over, men ved hendes Død gik der et Rygte om, at han var død nogle Aar i Forvejen.

5. *Mathias (Mads) Vogelius*. Degn 1743-47.

Han var Broder til Degnen Magnus Vogelius i

Hundstrup-Østerild (se der) og var gift med *Anne Marie Pedersdatter*. Med hende havde han mindst tre Børn: *Use Marie*, født 1744, *Mads*, født 1745, og *Anne Larsen*, født 1747. I Skiftet efter Degnens Død staar der, at der var to Kuld Børn, men om det var Degnen eller hans Hustru, der havde været gift to Gange, vides ikke. Mads Vogelius døde snart.

Da han den 12. Decbr. 1747 gik til Hvidbjerg og endnu den 18. Decbr. ikke var kommen tilbage, og man heller ikke havde hørt noget fra ham, skønt der alle Vegne havde været søgt efter ham, saa kunde man ikke gøre sig anden Tanke, end at han, da han gik hjem om Aftenen i det haarde Vejrlig, der da kom, maatte være gaaet fejl af Vejen og (havde) sat Livet til paa et Sted, hvor han kunde ligge skjult under den dybe Sne, hvilket senere, da han fandtes, viste sig at være saaledes. Han blev fundet 3die Juledag, efter at Sneen var borttøet, liggende ganske udstrakt paa sin Ryg i et Slink paa Baksiden under Bjergene mod Sønderfjord. Nogle Dage i Forvejen (4de Søndag i Adv.) havde Aggerboerne fundet hans Hat paa Vej til Kirke.

6. *Christian Fransen Venster*. Degn 1748-81.

Han var født i Aalborg 1717 og blev Student fra Aalborg Skole 1736. Ved hans Navn i Universitetets Matrikel staar skrevet: Cum conditione melioris posthac deligentia et proficiendi conatus.

Han var først gift med *Marie Clare Christiansdatter*, der døde 26. Maj 1769, 45 Aar gl. De havde 1747 et dødfødt Barn, 1751 en Datter *Dorthe*, 1754 en Søn *Frans Christian*, 1757 en Søn *Peder*, og 1766 begravdes en Søn *Henrik*, 4 Aar gl. Ved Konens Død var 2 Sønner og 1 Datter i Live, sandsynligvis Sønnerne Frans Christian og Peder samt Datteren Dorthe. Degnen fik Boet udleveret til Raadighed mod at forsørge Børnene. Degnen giftede sig saa med *Else Andersdatter Langelund*, og med hende havde han ingen Børn. Hun døde 27. Marts 1793, 77 Aar gl. og efterlod sig en Formue af 142 Rdl.

1759 skriver Biskoppen: ”Degnen Chr. Wenster er der intet at klage over”, og 1765 hedder det, at ”Chr. Wenster er en god Degn og Skolemester og kristelig”. Hvordan det forholdt sig med den før omtalte Svigermoder, der døde i hans Hus, har jeg ikke faaet Rede paa.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1927, side 263-279)

⁵ Han var formentlig Søn af Præsten Hans Jørgensen Kjærgaard af Haverslev.